

8. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навч. посіб. / С.Д. Максименко, О.В. Соловієнко. Київ: МАУП, 2000. 256 с.
9. Савченко Т.Л. Сутність уваги, уважливості і спостережливості як індивідуальних рис особистості. Актуальні проблеми психології. Том. V: Психофізіологія. Психологія праці. Експериментальна психологія (10). 2010. С. 205-210.
10. Савчин М.В. Вікова психологія / М.В. Савчин, Л.П. Василенко. Київ: Академвидав, 2011. 368 с.
11. Третина учнів в умовах війни не мали постійного доступу до навчання — результати дослідження <https://sqe.gov.ua/tretina-uchniv-v-umovakh-viyni-ne-mali-po/>

*Бица Дмитро
Науковий керівник – доц. Крупник Іван*

ПРИЧИНИ КОНФЛІКТІВ У ВІЙСЬКОВОМУ КОЛЕКТИВІ

Вступ. Поняття «конфлікт» у перекладі з латинської мови має значення «сутичка». Сутички здатні виникати у стосунках людей при найменшій взаємодії у вигляді вербальних обговорень, фізичного протистояння, протистояння соціальних груп, націй чи навіть держав. Причиною цього можуть послужити протилежні погляди, думки, сутички за ресурси та багато чого іншого. Конфлікти виникають відколи існує людство, тому й військовий колектив, особливо зважаючи на умови, в яких їм доводиться працювати, не є винятком [7].

Тому мета нашого дослідження: провести теоретичний аналіз причин конфліктів, які виникають між військовослужбовцями.

Учені визначають дві групи наслідків конфліктів: конструктивні та деструктивні. До конструктивних можна віднести:

покращення рівня згуртованості колективу та взаєморозуміння, зміцнення рівня довіри в колективі, уникнення розпаду великої групи на ;

введення інновацій, перегляд існуючих правил, що дозволяють зробити спілкування в колективі більш якісним та більш продуктивним;

формування навичок вирішувати конфлікти конструктивним та екологічним шляхом, що буде корисним у довготривалій перспективі;

А до деструктивних можна віднести:

руйнування міжособистісних зв'язків та відносин, що здатне серйозно погіршити роботу цілого колективу або ж навіть зробити цю роботу не можливою внаслідок постійних конфліктних ситуацій різного масштабу;

погіршення психологічного клімату в колективі, зниження рівня довіри, що напряму впливає на якість та швидкість виконання завдань колективом та самопочуття кожного окремо його учасника, адже будь які конфлікти зазвичай супроводжуються негативними почуттями емоціями та станами учасників, які навіть не беруть прямої участі в протистоянні;

зниження рівня координованості дій, що є одним із основних факторів у підрозділах військовослужбовців.

Тобто, із усього, що визначено ученими ми можемо дійти висновку, що конфлікти є не тільки негативним явищем, а й позитивним, якщо знати способи як з ними можна впоратися, що є особливо важливим, якщо враховувати умови діяльності військовослужбовців[1;5; 7].

Загалом же конфлікти мають дві основні ознаки: протистояння сторін, тобто наявність сутичок прихованих чи явних. При цьому можуть відбуватися відкриті суперечки, намагання знецінити, дискредитувати іншу сторону та всіляко показати некомпетентність опонента. Другий же фактор – це конфліктна ситуація, яка виникає при наявності інциденту, тобто першої сутички, що виникає в колективі. При цьому в конфлікті також наявні об'єкти та суб'єкти конфронтації, тобто люди, які конфліктують та предмет через який і виникла конфліктна ситуація[2; 6].

При цьому ознаками конфлікту є три фактори:

відсутня здатність поділити об'єкт конфліктної взаємодії;

має місце конфліктна ситуація;

учасники бажають продовжити конфліктувати попри навіть наявність виходу з конфлікту[3].

До основних же характеристик конфліктів у військових групах є:

1. наявність чіткої ієрархії, де обговорення рішень старших за званням є недопустимим, внаслідок чого відсутні зовнішні конфлікти, але присутнє накопичення невдоволення, що може призвести до внутрішньоособистісного конфлікту, що може також проявитися й зовні;

2. високий рівень стресу, емоційної напруги, незадоволення іноді навіть базових потреб, наявність перевтоми та інше здатне спровокувати конфлікти як у зовнішньому середовищі так і внутрішньо особистісні;

3. обмежений простір та особливості побуту. Додатковим фактором є те, що військові постійно знаходяться в обмеженому просторі, що сприяє виникненню суперечок;

4. високі вимоги до дисципліни. Тут йдеться про те, що оскільки від взаємодії між військовими залежить їх життя та життя цивільних, то часто конфлікти усуває керівництво вищого рівня, але при цьому вони не усуваються шляхом діалогу та розбору ситуації;

5. наявність загальної мети та залежність одне від одного у критичних ситуаціях. Тобто оскільки наявна загальна мета та життя кожного військового залежить від колективу, то конфлікти в таких колективах як правило вирішуються швидко;

6. внаслідок того, що до війська приходять люди з різною мотивацією, характером та рівнем стресостійкості, то це теж може спричиняти конфліктні ситуації

7. важливою також є специфіка військової діяльності підрозділу, адже від цього залежить рівень стресу та здатність з ним боротися у військових[3; 6].

Для ефективного врегулювання конфліктних ситуацій в тому числі й у військових підрозділах важливими є копінг стратегії, що застосовуються. Термін копінг-стратегія

впровадили у вжиток Р. Лазаруса та С. Фолкман. Вчені визначили, що це поєднання когнітивних та поведінкових зусиль, які дозволяють подолати стресову ситуацію[12].

Загалом, існує три базові копінг-стратегії, які застосовує людина в умовах стресу:
активне вирішення проблеми, пошук ресурсів всередині себе;
пошук зовнішньої підтримки;
уникнення ситуації[8; 11; 12].

При цьому обрання копінг-стратегій військовими залежить від масштабу, рівня небезпеки та рівня ризику. Проте найбільш ефективна копінг- стратегія саме для цієї соціальної групи - це орієнтація на майбутнє, минуле та сьогодення [1; 4]

У першому випадку військовослужбовці розробляють план, відповідно до якого діятимуть. У другому випадку вони аналізують минулий досвід, приймають на себе відповідальність за помилки, визначають, що було зроблено на високому рівні. У третьому ж випадку вони вирішують, що робитимуть тут і тепер, в цю хвилину[2; 9].

Висновки:

Отже, підсумовуючи все вище зазначене зауважимо, що конфлікт у перекладі з латинської мови означає сутичка. Він розпочинається з інциденту, тобто першого випадку, коли інтереси сторін зіткнулися, має суб'єкт та об'єкт. У той же час до особливостей та причин виникнення конфліктів серед військових належать чітка ієрархія та відсутність можливості відкрито висловити незгоду, напружена обстановка, різний рівень стресостійкості, мотивації та особистісних характеристик кожної окремої особистості, наявність спільної мети та співзалежності один від одного у критичній ситуації, наявність суворих вимог до дисципліни, замкнутий простір та особливості побуту.

Для вирішення ймовірних конфліктів військовим варто використовувати копінг-стратегію, що включає три компоненти: аналіз минулого досвіду, розробка плану на майбутнє та аналіз ситуації тут і тепер, щоб зорієнтуватися, що робити нині.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ємельяненко Л. М., Петюх В. М., Торгова Л. В., Гриненко А. М. Конфліктологія : навчальний посібник. Київ : КНЕУ, 2003. 268 с
2. Карамушка Л.М. Психологія управління: теорія та практика. Київ Либідь, 2011. 56 с
3. Кононець М. О. Психологія конфлікту : навчально-методичні матеріали до вивчення дисципліни. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 56 с.
4. Крупник І.Р., Баштецька А. В. Гібрис-синдром як копінг-стратегія у керівників. «Габітус» науковий фаховий журнал Причорноморського науково-дослідного інституту економіки та інновацій. 2022 . № 33. С. 180 -184. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208>
5. Партико Н. В. Психологія конфлікту : навчальний посібник. Львів : Львівська політехніка, 2019. 232 с.
6. Пов'якель Н.І. Психологія конфлікту: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2012. 76 с
7. Природа та аналіз конфлікту. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/psychology/28538/> (дата звернення 22.09.2025).
8. Снігур Ю. С. Зв'язок копінг-стратегій керівників закладів загальної середньої освіти з чинниками мікрорівня. Організаційна психологія. Економічна психологія, 2019. № 2–3(17). С. 114–121.

9. Титаренко Т.М. Життєві кризи та копінг-стратегії особистості. Київ: Інститут психології ім. Г.С. Костюка НАПН України, 2011. 95 с.
10. Шинкаренко Ю. Роль копінг-стратегій у формуванні особистості майбутнього психолога, 2024. URL: <https://snku.krok.edu.ua/index.php/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/download/773/824/2122> (дата звернення 29.09.2025)
11. Syvohrakova Z. A. Vuvchennia kopinhu yak osobystisnoi adaptatsiinoi zdibnosti. Pedahohika i psykholohiia, 2007. № 22. S. 159–169
12. Heim, E. Coping und Adaptivitat: Gibt es geeignetes oder ungeeignetes Coping / E. Heim .Psychother., Psychosom., Med. Psychol, 1988. № 1. P. 8 –17.

Дудар Катерина
Науковий керівник – доц. Сіткар Віктор

ОБРАЗ БАТЬКА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ УЯВЛЕНЬ ПРО МАЙБУТНЬОГО ЧОЛОВІКА У ДІВЧАТ СТАРШОГО ЮНАЦЬКОГО ВІКУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Актуальність теми дослідження. На сьогодні, у період воєнного буття, суттєвих змін в економічних, політичних та соціальних сферах, гостро постають проблеми функціонування сім'ї. Аналіз статистичних даних показує, що більше ніж половина шлюбів розпадається у перші роки подружнього життя. Статистика свідчить, що в першій половині 2023 року кількість шлюбів впала на 17% порівняно з 2022 роком, тоді як кількість розлучень зросла на третину. Як наголошував Ерік Еріксон, існує тісний взаємозв'язок між вибором партнера, розпадом сім'ї та соціальною патологією [9]. Цей момент дуже актуалізує дослідження психологічних аспектів процесу вибору шлюбного партнера та уявлень, що лежать в його основі. Для психологічної науки це створює необхідність отримання нових даних щодо особистості батька та його ціннісно-морального впливу на сімейні відносини майбутніх поколінь.

Переважає більшість робіт з вивчення феномену батьківства зосереджена у зарубіжних дослідженнях, де розглядаються такі питання, як: статус батька та виконання батьківської ролі в межах сім'ї (Behrendt, Canitz, Horst, Parke R.D. [11], Schoppe-Sullivan, S. J., Alpern, C. S., & Fagan, J. [12]. та ін.); задоволеність чоловіка батьківством (Fthenakis W.E., Scheffer D. та ін.); психологічні характеристики батька та зміни Я-концепції (Marks M., Schneider W., Yang J. та ін.).

В психологічних доробках знаходимо матеріал про чинники, що впливають на взаємовідносини батька і дитини, а саме на перший план виводяться індивідуальні чинники батька, матері та дитини; чинники стосунків матері і батька; впливи навколишнього середовища [10]. Серед українських дослідників заявленою нами проблемою займалися такі науковці як І. Кеска [1], О. Кочарян [2], В. Кравець [3] та ін.

Метою статті є аналіз, узагальнення та теоретичне обґрунтування впливу образу батька на формування преференцій (очікувань) щодо майбутнього чоловіка у дівчат старшого юнацького віку. Для цього необхідно здійснити аналіз, систематизацію та теоретично